

VROMRaad

Jaarverslag 1997

	Inhoud	
1	Taak en werkwijze van de VROM-raad	4
	1.1 Taak van de Raad	5
	1.2 Totstandkoming	5
	1.3 Installatie	5
	1.4 Taakopvatting	7
	1.5 Werkprogramma 1997	7
	1.6 Samenwerking met andere raden	8
	1.7 1997 in vogelvlucht	8
2	Uitgebrachte adviezen	10
	2.1 Grondexploitatieheffing	11
	2.2 Stedelijke vernieuwing	11
	2.3 Derde Nationaal Milieubeleidsplan	14
	2.4 Scheiding wonen en zorg	16
3	Adviezen in voorbereiding	20
4	Internationale activiteiten	24
	Bijlagen	
	Samenstelling Raad en secretariaat	27
	Installatierede van de Minister	29
	Antwoord van de voorzitter van de VROM-raad	33

The image features a dark blue background with a subtle, repeating geometric pattern. A large, white paper airplane is positioned diagonally across the center, pointing towards the bottom right. On the left side of the airplane, there is a large, stylized letter 'I' composed of many small, colorful dots in various colors like red, yellow, green, and blue. The text 'Taak en werkwijze van de VROM-raad' is written in a yellow, italicized font across the middle of the page, overlapping the airplane and the letter 'I'. Four gold-colored paper airplane nose cones are scattered around the main airplane: two are on the right side, and two are on the left side.

Taak en werkwijze van de VROM-raad

1.1 Taak van de Raad

De VROM-raad adviseert regering en parlement over de hoofdlijnen van beleid aangaande de 'duurzame kwaliteit van de leefomgeving'. Op de politieke agenda staat de komende jaren een aantal essentiële onderwerpen die hierop invloed hebben: Hoe bereik je een samenleving die duurzaam met haar hulpbronnen wil omgaan? Hoe wordt het VROM-beleid beïnvloed door internationale ontwikkelingen en veranderingen in de maatschappij? Sluiten economie en ecologie elkaar uit of kunnen ze samengaan? Hoe moet onze ruimtelijke hoofdstructuur zich ontwikkelen? Welke punten horen thuis op de agenda van de volkshuisvesting? Welke nieuwe beleidsinstrumenten en concepten kunnen ingezet worden om het VROM-beleid vorm te geven?

1.2 Totstandkoming

De Raad voor de volkshuisvesting, de ruimtelijke ordening en het milieubeheer (VROM-raad) is ingesteld op grond van de Wet op de VROM-raad (Staatsblad 1996, 551) in het kader van de algemene herziening van de adviesstructuur van de rijksoverheid. De Raad is daarmee vanaf januari 1997 de opvolger van de Raad voor het Milieubeheer (RMB), de Raad voor de Ruimtelijke Ordening (RARO) en de Raad voor de Volkshuisvesting (RAVO). De Raad is op 12 mei 1997 geïnstalleerd door mevrouw M. de Boer, Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Dat betekent dat dit het eerste jaarverslag is van de Raad.

5

1.3 Installatie

De installatiebijeenkomst van 12 mei 1997 droeg een feestelijk en inhoudelijk karakter. De Minister van VROM mevrouw M. de Boer en de Staatssecretaris dr. D.K.J. Tommel werden vergezeld door de complete ambtelijke top van het departement. Voorts waren onder de genodigden aanwezig leden van de Tweede Kamer, vertegenwoordigers van andere adviesraden, partners van de raadsleden en ambtenaren van VROM.

In haar installatierede noemde Minister de Boer het integrale aspect van de advisering absoluut een meerwaarde van de nieuwe Raad. De vorming van één VROM-raad, als opvolger van de drie sectorale raden, die over de gehele breedte van het leefomgevingsbeleid kan adviseren, achtte zij een heel goede ontwikkeling, die ook goed aansluit bij de integratieslag die binnen de VROM-beleidsterreinen wordt gemaakt. De Minister wees erop dat in de toelichting op de Wet op de VROM-raad een aantal velden is genoemd van mogelijke toekomstige adviesonderwerpen. Ten eerste het fysieke milieu, de omgeving waarin de maatschappelijke activiteiten zich afspelen. Ten tweede de sociaal-culturele veranderingsprocessen, en de internationale ontwikkelingen die van invloed zijn op de hoofdterreinen van het VROM-beleid. Ten derde de relatie economie-ecologie. Tot slot de instrumenten en de concepten die de overheid ter beschikking staan of zouden moeten staan om het VROM-beleid tot uitvoering te brengen. Het zal even zoeken zijn voordat wij tezamen een goede werkwijze hebben gevonden, die we vervolgens kunnen vasthouden, aldus de Minister. Zij merkte op dat de tijd tussen het uitbrengen van een adviesverzoek en de verwachte datum van het afkomen van het advies in de praktijk erg kort blijkt te zijn. Hoewel het jaar 1997 te beschouwen is als een overgangsjaar, wordt het met deze

werkwijze de Raad niet gemakkelijk gemaakt. Een hoogwaardige advisering vereist nu eenmaal een zorgvuldige procedure, waarin de Raad meer tijd krijgt voor het opstellen van de adviezen. Zij zei te beseffen dat de adviesvragers te zeer een beroep doen op het anticiperend vermogen van de Raad, dat zij eerder in haar toespraak bejubelde. Het is ons uitdrukkelijk voornemen om op dit punt grotere alertheid te betrachten en verbetering aan te brengen, verklaarde zij. Tot slot overhandigde Minister De Boer de leden hun officiële aanstellingsbrief, waarin tevens een afschrift van het benoemingsbesluit is bijgevoegd.

6

De voorzitter van de VROM-raad ging in zijn reactie in op de motieven tot herziening van het adviesstelsel van de rijksoverheid: een serieuze versoering van het adviesstelsel en de scheiding van advies en overleg. Zwaartepunt bij dit laatste was de vraag, in hoeverre een rigoureuze scheiding tussen ongebonden advies en belangenbehartiging al dan niet afbreuk zou doen aan de hechtheid van onze civil society. De voorzitter stelde dat hij door de jaren heen voor de civil society was blijven opkomen en dat hij dat ook in de toekomst zal doen. Terecht, meende spreker voorts, is bij de keuze van de leden gekozen voor een onverbloemde onderstreping van de vereiste materiedeskundigheid en is niet uitgeweken naar louter algemene maatschappelijke kennis en ervaring, die niet in zulke deskundigheid geworteld is. De nieuwe Raad heeft als primair adviesterrein de hoofdlijnen van het beleid inzake de duurzame kwaliteit van de leefomgeving. In de eerste nog informele gesprekken in de Raad hebben we die woorden vooropgesteld om onszelf terstond te dwingen tot een niet verkokerde benadering van strategische vragen omtrent hoofdlijnen van beleid, aldus de voorzitter. Al spoedig hebben we daarbij onderkend, dat 'duurzame kwaliteit van de leefomgeving' nog heel wat nadere interpretatie vraagt. Niet om ons een theoretisch semantisch uitstapje te bezorgen, maar omdat we vermoeden dat verheldering hier ook voor het beleid van belang kan zijn. In dit verband verwees hij bijvoorbeeld naar de kabinetsmissie die wordt aangeduid met 'ontkoppeling': de bevordering van macro-economische groei en tegelijkertijd van een afnemende milieudruk, niet alleen per eenheid BNP, maar ook absoluut. Is die ontkoppeling nu een reëel beleidsdoel of niet? De voorzitter noemde nog een tweede discussie in statu nascendi: die rond de toekomstige kaart van Nederland. De vraag is hier, in hoeverre de vele zogenoemde ICES-miljarden die gemoed zijn met de versterking van onze economische structuur en veelal infrastructuurprojecten betreffen, sporen met een voor ogen staand ruimtelijk structuurbeeld voor Nederland. En nu is de focus in de politieke besluitvorming niet verstedelijkingspatroon en stad, doch infrastructuur, aldus de voorzitter. Die verschuiving noemde hij begrijpelijk, want de moderne samenleving bestaat economisch gezien bij de gratie van mobiliteit en communicatie. Tot slot noemde hij als nog verder reikende vraag, welke plaats De Nieuwe Kaart van Nederland, Het Metropolitane Debat en de Verkenningen 2030 in het beleidsproces zullen krijgen.

Aan de installatie van de Raad ging een periode vooraf, waarin de Raad is samengesteld. Op 12 oktober 1996 verscheen een advertentie in diverse landelijke media waarin geïnteresseerden werden uitgenodigd te solliciteren naar het lidmaatschap van de Raad. De respons was groot. De respons is getoetst aan het beoogde profiel: een Raad op basis van deskundigheid met zowel een brede spreiding van de

disciplines op het beleidsterrein van VROM als een evenwichtige verdeling van vrouwen en mannen, alsmede vertegenwoordiging uit allochtone groepen. Teneinde te komen tot deze gewenste brede en deskundige samenstelling, heeft naast de sollicitatieprocedure aanzoeken van leden op basis van gerichte uitnodiging plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een Raad bestaande uit zeventien leden. Dr.ir. Th. Quené is voorzitter, voorts bestaat de Raad uit zeven vrouwen en negen mannen. Verder hebben de planbureaus CPB (Centraal Planbureau), RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) ieder een waarnemer naar de Raad aangewezen. De verantwoordelijkheid voor de samenstelling van de Raad ligt bij Minister De Boer van VROM. De samenstelling van de Raad is opgenomen in bijlage 1 bij dit jaarverslag.

1.4 Taakopvatting

De Raad streeft naar sectoroverstijgende, niet-verkokerde adviezen. Hij wil de nadruk van zijn werk leggen bij gedegen schriftelijke adviezen over strategische keuzen voor de (middel)lange termijn, aan het begin van de beleidscyclus. Dit sluit overigens niet bij voorbaat het uitbrengen van korte en/of snelle reacties uit. Ook wil de Raad komen tot minder conventionele vormen van communicatie, bijvoorbeeld brainstormen, met de bewindslieden en hun directe medewerkers. Indien daarvoor van de zijde van leden van één der Kamers der Staten-Generaal belangstelling bestaat, is de VROM-raad ook gaarne bereid met hen aan brainstormsessies deel te nemen.

De Raad streeft ernaar een heldere analyse te maken van de aan hem voorgelegde vraagstukken en wil perspectieven schetsen die een impuls geven aan maatschappelijke, beleidsmatige en politieke discussies. Hij wil waar mogelijk en noodzakelijk via rondetafelgesprekken, expert-meetings en dergelijke ook actief belangwekkende visies in de maatschappij opsporen en daarmee rekening houden in zijn adviezen.

1.5 Werkprogramma 1997

Op 20 december 1996 zond de Minister van VROM haar adviesvoornemens naar de Raad. In deze brief noemde zij vijf onderwerpen: 1. Milieu/economie/technologie en leefomgeving, 2. Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief, 3. De sturing van het leefomgevingsbeleid, 4. Het Nationaal Milieubeleidsplan 3, 5. Verkenningen. Omdat de Nota Milieu en Economie op een later tijdstip verscheen dan aanvankelijk voorzien was, heeft de Minister verzocht deze thematiek te betrekken bij de advisering ten behoeve van het derde Nationaal Milieubeleidsplan (NMP3). Uiteindelijk telde het Werkprogramma 1997 zeven adviesonderwerpen, omdat voorts advies is gevraagd over grondexploitatie, de ontwerpnota Stedelijke Vernieuwing en over de scheiding van wonen en zorg. Op 17 juni 1997 heeft een kennismakingsgesprek plaatsgevonden met de Vaste Commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer uit de Tweede Kamer. De Kaderwet kent aan de Kamers der Staten-Generaal de mogelijkheid toe om rechtstreeks adviesverzoeken in te dienen. Daarvan is in 1997 geen gebruik gemaakt. Op 30 mei 1997 heeft de Raad het ontwerp-werkprogramma 1997 aangeboden aan de Minister van VROM. Zij heeft op 1 september 1997 hiermee ingestemd.

1.6 Samenwerking met andere raden

De Minister van VROM stelde in haar brief over de adviesvoornemens 1997 dat veel adviesonderwerpen zich haars inziens leenden voor enige vorm van samenwerking tussen de VROM-raad en andere adviescolleges, maar dat zij het in dat overgangsjaar niet opportuun achtte aan te geven of en hoe de gezamenlijke advisering door raden tot stand zou komen.

De Raad was en is bereid tot een goede samenwerking met andere raden, maar heeft in 1997 wel gemerkt dat de noodzakelijke inwerkperiode, de invulling van de eigen taak en van de hoofdlijnen van de advisering, alsmede de aanvankelijk zeer korte adviestermijnen vooralsnog een intensieve samenwerking in de weg stonden. Ook betekent samenwerking een organisatorische verzwaring van het adviesproces. De raden zullen daarom in de vele mogelijke vormen van samenwerking een gemeenschappelijke lijn moeten zien te vinden, waarbij toegevoegde waarde voorop staat en mogelijke negatieve effecten zoals bloedeloze compromissen worden voorkomen.

8

Jaarverslag 19

Waar mogelijk zal de Raad er naar streven een zodanige vorm van samenwerking aan te gaan dat daarmee een optimaal resultaat voor de adviesvoorbereiding door de betreffende raden wordt verkregen. Dit kan bijvoorbeeld door het consulteren van andere raden bij de voorbereiding van een VROM-raadsadvies. Dit kan ook dubbel werk tussen raadssecretariaten voorkomen. Bij de voorbereiding van de adviezen over scheiding van wonen en zorg is in 1997 bijvoorbeeld nauw samengewerkt met de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg.

Gelet op de optredende raakvlakken is er inmiddels een geregeld overleg tot stand gekomen tussen de voorzitters en algemeen secretarissen van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor Verkeer en Waterstaat en de VROM-raad.

Het eerste werkjaar van de Raad heeft getoond dat adviezen ter wille van de kwaliteit een ruime voorbereidingstijd nodig hebben. Daarom heeft de Raad een duidelijke voorkeur voor het meerjarig maken van het werkprogramma. Het wordt dan mogelijk adviesonderwerpen over een langere periode met eventuele voorstudies voor te bereiden. Er kan dan ook een soepeler overgang van het ene op het andere jaar worden bewerkstelligd. In samenhang daarmee zou er ook van de kant van het departement een meerjarig, voortschrijdend programma van adviesvoornemens moeten zijn, mogelijk zelfs voor een gehele kabinetsperiode.

1.7 1997 in vogelvlucht

Vooruitlopend op de installatie op 12 mei 1997 is de Raad - nog niet geheel compleet - op 27 februari 1997 in een eerste vergadering bijeengekomen. De eerste vergaderingen werden benut om onderling kennis te maken, het werkprogramma 1997 te verkennen en om zich te oriënteren op de aanpak van de concrete adviezen. In 1997 kwam de Raad vijftien maal plenair bijeen. In deze vergaderingen zijn de adviezen in verschillende stadia van voorbereiding besproken. In dat verband hebben ook enkele presentaties plaatsgevonden.

Nadat de Raad een startdiscussie heeft gevoerd, wordt een werkgroep samengesteld, die wordt ondersteund door een projectgroep uit het secretariaat. Ter voorbereiding op uit te brengen adviezen zijn werkgroepen uit de Raad eenenveertig maal bijeengekomen. Twee maal is een rondetafelgesprek belegd, en wel voor de adviezen Sturing van de leefomgeving (18 november 1997) en Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (19 november 1997). Deze bleken een belangrijk middel te zijn om van externe deskundigen inzichten op de voorliggende problematiek te verkrijgen. In het kader van de adviesvoorbereiding over de scheiding van wonen en zorg heeft de werkgroep samen met betrokkenen vanuit de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg op 30 juni 1997 een workshop georganiseerd met enkele deskundigen. In het kader van de advisering over het eerste concept van het Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP) hebben de betrokken werkgroep en projectgroep op 12 november 1997 een studiereis ondernomen naar Brussel, alwaar zij gesproken hebben met twee Europarlementariërs en een ambtenaar van de Europese Commissie (DG XVI, Regionaal Beleid en Cohesie).

Uitgebrachte adviezen

2.1 Grondexploitatieheffing

Op 21 januari 1997 zond Minister De Boer van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de Raad de beleidsnotitie 'Grondexploitatie in nieuwe bouwlocaties'. Zij verzocht de Raad zijn visie te geven op de in deze notitie gestelde problematiek en de oplossingsrichting die de Minister zich voor ogen stelt. Gelet op de nog informele status op dat moment, het karakter van de adviesaanvraag en de beschikbare termijn verkoos de Raad zijn standpunt hierover beknopt te geven. De Raad bracht daarom op 29 april 1997 advies in briefvorm uit, met de volgende kern.

De Raad ziet de voorgestelde grondexploitatieheffing als een belangrijk sturingsinstrument bij de uitvoering van het verstedelijkingsbeleid, met name ook voor de problemen bij het realiseren van de bouwopgave op VINEX-locaties. De Raad stemt in met de hoofdlijnen van het voorstel uit de beleidsnotitie en pleit voor snelle uitwerking en invoering van het nieuwe instrument.

11

Het kabinet heeft een regeling voor grondexploitatie voorbereid en voor advies naar de Raad van State gestuurd. Het advies van de Raad van State is op 10 februari 1998 ontvangen en medio april 1998 is het nader rapport uitgebracht.

De brief is in overleg met enkele andere raadsleden voorbereid door mw. prof. mr. J. de Jong. Projectleider vanwege het secretariaat was drs. J.L. ten Broek met medewerking van mw. J. Crince-van der Tol, ir. H. Kieft en drs. R.F. Smid.

2.2 Stedelijke vernieuwing

Op 6 mei 1997 vroeg Staatssecretaris Tommel van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de Raad om advies over de ontwerpnota Stedelijke Vernieuwing. In deze nota was aangegeven dat de regering, naast het continueren van bestaand beleid, het noodzakelijk achtte een impuls te geven aan het permanente proces van stedelijke vernieuwing, dat cruciaal is voor de stedelijke vitaliteit. De staatssecretaris gaf hiertoe vier wegen aan.

- Ten eerste door tegemoet te komen aan de gestegen kosten van de BELSTATO-inhaaloperatie en te voorzien in de daarmee nauw verbonden behoeften aan extra middelen voor monumentenzorg en bodemsanering.
- Ten tweede omvat de nota een programma voor herstructurering van vooral naoorlogse wijken.
- Ten derde zullen de bijdragen voor stadsvernieuwing en herstructurering worden opgenomen in een gebundeld volkshuisvestingsbudget.
- Ten slotte zal de regering de vinger aan de pols blijven houden van de voortgang van de stedelijke vernieuwing. In 2005 zal het op basis van deze nota gevoerde beleid worden geëvalueerd.

De Raad bracht op 5 juni 1997 zijn advies uit aan de Staatssecretaris, met de volgende hoofdlijn.

De Raad vindt dat de evaluatie van het stadsvernieuwingsbeleid volgens afspraak en op een correcte wijze tot stand is gekomen. Wel vraagt de Raad aandacht voor het tempo van de afronding van het huidige stadsvernieuwings-

---

beleid, temeer daar de herstructurering in veel gevallen zal concurreren om aandacht en middelen. Daarom zal er bij de afronding van de stadsvernieuwing ook meer aandacht moeten zijn voor kwaliteit van de vernieuwde woonmilieus. Met deze taak'verzwarende' is bij de financiële raming nog geen rekening gehouden en de Raad beveelt aan dat alsnog te doen. De Raad is van mening dat het kabinet in het beleid voor de stedelijke vernieuwing een sterke wissel op de markt trekt. Het is voor de Raad nog de vraag of private partijen wel op de door de regering voorziene schaal willen ontwikkelen en beleggen in kansarme wijken. De Raad mist in de Ontwerp-nota aandacht voor specifieke groepen die in de wijken wonen waar herstructurering nodig wordt geacht. De Raad ondersteunt het kabinetsvoornemen tot bundeling van geldstromen binnen de volkshuisvesting ten behoeve van de stedelijke vernieuwing. Tot slot vraagt de Raad aandacht voor de ontwikkeling van een bredere visie op de stedelijke vernieuwing. Dit moet resulteren in gevarieerder beleid dan in de Ontwerp-nota is neergelegd.

In de Ontwerp-nota Stedelijke Vernieuwing evalueert de regering het stadsvernieuwingsbeleid tot nu toe. Conclusie is dat het stadsvernieuwingsbeleid zoals dat in 1992 is afgesproken, op schema ligt. Wel zijn de financiële ramingen iets te laag gebleken. De regering stelt dan ook tot 2005 extra middelen beschikbaar. Tegelijk constateert de regering, dat de afronding van het huidige stadsvernieuwingsbeleid niet het einde is van overheidsbemoeienis met de steden. Integendeel, er is een nieuwe ronde nodig. Bij de stadsvernieuwing gaat het om het inlopen van achterstanden in de kwaliteit van woning en woonomgeving in vooroorlogse wijken ten bate van hen die er wonen en werken. Herstructurering is bedoeld als een extra kwaliteitsimpuls die moet leiden tot een verandering in de sociale structuur van wijken en buurten zodat deze de concurrentie aankunnen met de kwaliteit die wordt geboden op nieuwbouwlocaties. Herstructurering is in het kabinetsvoorstel vooral gericht op naoorlogse wijken. Het kabinet hoopt met een eigen bijdrage van f 1,85 miljard een investeringsstroom van gemeenten, corporaties en marktpartijen van meer dan f 20 miljard te genereren.

De Raad vindt dat de evaluatie van het stadsvernieuwingsbeleid volgens afspraak en op een correcte wijze tot stand is gekomen. Wel vraagt de Raad aandacht voor het tempo van de afronding van het huidige stadsvernieuwingsbeleid, temeer daar de herstructurering in veel gevallen zal concurreren om aandacht en middelen. Ook vraagt de Raad aandacht voor kwaliteit. Meer dan tot nu toe het geval was, zal ook de stedenbouwkundige kwaliteit van de wijk als geheel bij de stadsvernieuwing aandacht vragen. Daarbij denkt de Raad aan goede vervoersmogelijkheden, parkeervoorzieningen, het uitrustingsniveau en de kwaliteit van de openbare ruimte en het introduceren van kwalitatief hoogwaardig stedelijk groen. Goed onderwijs en veilige speelgelegenheid voor kinderen evenals het met zorg omgaan met het cultuurhistorische erfgoed in de steden dragen eveneens bij aan kwaliteit. Alleen dan zullen steden er in slagen op de te vernieuwen plekken van de stad concurrerende woonmilieus tot stand te brengen. Met deze taak'verzwarende' is bij de financiële raming nog geen rekening gehouden en de Raad beveelt aan dat alsnog te doen.

De Raad deelt de opvatting van het kabinet, dat er ook van de zijde van de rijksoverheid aandacht moet zijn voor de vitaliteit van de stad. De nu voorgestelde herstructurering op wijkniveau staat echter nog teveel op zichzelf. De Raad vindt dat herstructurering onderdeel moet gaan vormen van een integrale stedelijke, regionaal afgestemde, investeringsstrategie. Het stedelijke vernieuwingsbeleid zal zich de komende jaren verder moeten ontwikkelen. De ervaringen die in de praktijk worden opgedaan, zullen tijdig geëvalueerd moeten worden. De Raad vindt het voorgestelde evaluatiemoment, namelijk in 2005, te laat en stelt een structurele voortgangs- en effectrapportage voor. Het gaat dan om monitoring van planinhoud, uitvoeringspraktijk en woningmarkteffect.

De Raad is van mening dat het kabinet een sterke wissel op de markt trekt. Het is voor de Raad nog de vraag of private partijen wel op de door de regering voorziene schaal willen ontwikkelen en beleggen in kansarme wijken. Ook doet de regering aannames over investeringen van corporatiezijde terwijl de rijksoverheid daarover inmiddels geen zeggenschap meer heeft. De Raad vraagt zich af of hier niet een grotere overheidsinspanning nodig is om de investeringsrisico's van private partijen te verminderen, dan nu in de Ontwerp-nota is aangekondigd.

De Raad mist in de Ontwerp-nota aandacht voor specifieke groepen die in de wijken wonen waar herstructurering nodig wordt geacht. Deze wijken kennen een grote instroom van mensen met een laag inkomen, waaronder een groot aantal allochtonen. Voor deze groepen kan kwaliteitsverbetering en verkoop van woningen tot een schraler aanbod leiden. De Raad betwijfelt of voor deze groepen nieuwbouw in VINEX-gebieden steeds een reële keuze is.

De Raad ondersteunt het kabinetsvoornemen tot bundeling van geldstromen binnen de volkshuisvesting ten behoeve van de stedelijke vernieuwing. Deze samenvoeging ziet de Raad echter als een stap op weg naar verdere coördinatie en bundeling, waarbij ook geldstromen voor ruimtelijke investeringen betrokken dienen te worden. De Raad is het er ook mee eens dat de middelen niet in het Gemeentefonds worden opgenomen, maar in een apart fonds beschikbaar blijven. De beschikbaarheid van fondsen over een reeks van jaren werkt sterk stimulerend op dit type lokaal beleid. Stedelijke vernieuwingsprocessen vragen een lange voorbereidingstijd, spelen zich af in een dynamische marktomgeving, en er zitten véél en heel verschillende actoren rond de tafel. Projectfinanciering is hiervoor minder geschikt omdat daarmee geen zekerheid over een reeks van jaren wordt geboden.

Tot slot vraagt de Raad aandacht voor de ontwikkeling van een bredere visie op de stedelijke vernieuwing. Dit moet resulteren in gevarieerder beleid dan in de Ontwerp-nota is neergelegd. De regering wil een economisch vitale stad, een ecologisch duurzame stad en een stad waarin sociale en culturele veranderingsprocessen niet tot marginalisering van groepen leiden. Dat wil de Raad ook. Er is echter in de ogen van de Raad op kabinetsniveau onvoldoende integratie van deze invalshoeken waarmee naar de stad en de ontwikkeling van de stad wordt gekeken. Daarin moet nog een forse slag worden gemaakt, zowel op inhoud als op coördinatie van de verschillende departementen. Dat beleid zal ook rekening moeten houden met grote

verschillen per gemeente of regio, zowel in probleemanalyse als in oplossingsstrategie. De Raad wil een bijdrage leveren aan deze visie-ontwikkeling.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars (voorzitter), prof.dr. W.G.J. Duyvendak, prof.dr. W.A. Hafkamp, mw. M.C. Meindertsma, mw. prof.dr.ir. S. Sariyildiz en prof.dr.ir. J. van der Schaar. Deze werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat met als projectleider ir. H. Kieft en als leden mw. ir. M.H. van der Elst-Ran, mw. M.J.J. van der Laan en drs. R.F. Smid.

Staatssecretaris Tommel reageerde op dit advies in de aanbiedingsbrief d.d. 26 juni 1997 waarmee hij de Nota Stedelijke Vernieuwing aanbood aan de Voorzitter van de Tweede Kamer. De Staatssecretaris lichtte aan de hand van de kanttekeningen van de Raad zijn beleid nader toe. Hij honoreerde het verzoek van de Raad om eerder dan in 2005 over te gaan tot evaluatie van de effecten van het voorgenomen beleid. De Staatssecretaris zal op hoofdlijnen in 2001 een tussenstand opmaken.

14

Jaarverslag 19

2.3 Derde Nationaal Milieubeleidsplan

Op 17 april 1997 vroeg Minister De Boer van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer - mede namens haar collega's van Economische Zaken, van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, en van Verkeer en Waterstaat - de Raad advies uit te brengen ten behoeve van de opstelling van het NMP3 aan de hand van de volgende vragen.

- Welke inzichten uit de evaluatie van het NMP2-beleid en welke maatschappelijke en politieke ontwikkelingen, zowel nationale als internationale, maken het wenselijk (onderdelen van) het milieubeleid opnieuw te bekijken, waarom en hoe? Is het volgens de Raad gewenst om in het NMP3 speciale aandachtsgebieden of prioriteiten te benoemen, en zo ja welke en waarom?
- Hoe ziet de Raad de doorwerking van de Nota Milieu en Economie?

In genoemde brief meldt de Minister voorts prijs te stellen op een beoordeling van de Raad van het NMP3 als geheel, waarvan publicatie voorzien wordt in november 1997.

De Raad stelde tijdens zijn vergadering van 26 juni 1997 zijn advies vast. Op 7 juli 1997 bracht de Raad het gevraagde advies uit, met de hierna weergegeven hoofdlijn. De Raad merkte op dat hij gaarne gevolg geeft aan het verzoek van de Minister om na publicatie van het NMP3 in november 1997 een beoordeling van het NMP3 als geheel te geven.

Om de relatie tussen de groei van het nationaal inkomen en de toenemende milieudruk te verbreken, gaat de kost voor de baat uit. Politieke keuzes zijn zeker op de korte en middellange termijn noodzakelijk. Deze keuzes zullen die periode een beperking van de welvaarts groei inhouden, en uiteindelijk resulteren in een door de burger te betalen prijs. Op langere termijn zullen de macro-economische effecten gering zijn, en hoeft er van welvaartsverlies geen sprake te zijn.

Het milieubeleid is in de afgelopen decennia in een aantal opzichten succesvol geweest. Behalve bij de uitstoot van CO₂ en de milieugevolgen van verkeer en vervoer is er over de gehele linie bij voortgaande economische groei een absolute afname van de milieudruk gerealiseerd; ont koppeling dus. Toch dreigt in veel gevallen een herkoppeling te gaan optreden. Omdat het NMP₃ zicht moet bieden op de vraag op welke wijze die ont koppeling tussen economische groei en milieudruk bereikt kan worden, heeft de Raad het vraagstuk van ont koppeling in dit advies centraal gesteld. Hij onderscheidt daarbij een aantal routes waarlangs de overheid kan werken aan ont koppeling, zoals bevordering van milieusparende technologieën. Bij dit alles is de prijsprikkel een zeer belangrijk instrument. Een substantiële inzet hiervan op het vlak van energie is vroeger of later onmisbaar.

Omdat ont koppeling een prijs vraagt, dient de overheid er voor te zorgen dat de kosten en andere maatschappelijke gevolgen op een als redelijk ervaren wijze worden verdeeld in de samenleving. Hiervoor zijn systemen van 'kostenverevening' binnen en tussen doelgroepen belangrijk; experimenten hiermee ondersteunt de Raad.

Voor een aantal deel terreinen heeft de Raad het begrip ont koppeling verder uitgewerkt, te weten CO₂-emissie, natuurlijke hulpbronnen en ruimtegebruik. Dit omdat juist bij deze thema's de relatie met economische groei manifest aanwezig is.

Economische groei en CO₂-emissies

Om de CO₂-emissies tegen het einde van de volgende eeuw wereldwijd met zo'n 50% te reduceren ten opzichte van 1990 is energiebesparing alleen lang niet voldoende. In de komende eeuw staat een ingrijpende overgang in de huidige mondiale energievoorziening naar een veel groter aandeel van duurzame energie op de agenda. De Raad realiseert zich dat scherpe doelen op korte en op lange termijn nodig zijn voor Nederland en Europa om het proces voldoende op gang te krijgen en onder druk te zetten. Hij juicht het toe dat in Europees verband onlangs een reductiedoelstelling voor 2010 is afgesproken. Om een aantal redenen komt de Raad tot de conclusie dat deze reductiedoelstelling van 10% uiterst ambitieus is. Wil dit gehaald kunnen worden dan zal het NMP₃ een fors pakket extra maatregelen moeten bevatten. In ieder geval zal het NMP₃ helder moeten maken hoe het gestelde doel aansluit bij het voorgenomen beleid. Desalniettemin vervult de tussendoelstelling een belangrijke functie bij het regelmatig evalueren in hoeverre men op het goede spoor zit. De doelstellingen moeten namelijk passen in een geloofwaardige en flexibele langetermijnstrategie. Tot slot wijst de Raad nog op een aantal in te zetten middelen voor het bereiken van een duurzame situatie op de lange termijn.

Economische groei en natuurlijke hulpbronnen

Bij dit thema gaat het om een zo efficiënt mogelijk gebruik van en het veilig stellen van de beschikbaarheid van voorraden. Wat naar de mening van de Raad ontbreekt in het Nederlandse beleid is een specifiek beleid dat uitgaat van de noodzaak van het voorkomen van schaarste van natuurlijke hulpbronnen. Alhoewel dit vraagstuk bij uitstek een langetermijnvraagstuk is, acht de Raad een meer prominente plaats van dit vraagstuk op de beleidsagenda thans noodzakelijk.

Economische groei en ruimtegebruik

Economische groei gaat als regel gepaard met een toenemende behoefte aan grond voor woningbouw, bedrijven, personen- en goederenvervoer. Het is de vraag hoe hierin kan worden voorzien op een wijze waardoor de open ruimte zo min mogelijk wordt aangetast. Intensivering van het ruimtegebruik betekent dat nieuwbouw zoveel mogelijk dient te geschieden in aansluiting op de verstedelijkingszones en hoofdtransportassen, en het bouwen dient compact te geschieden. Voorts heeft de Raad de indruk dat in het rijksbeleid onvoldoende aandacht bestaat voor de positieve neveneffecten van het beleid gericht op intensiveren van het ruimtegebruik. Dat vergt overigens wel een schaa sprong in het denken over ruimtelijk relevante beslissingen. Daartoe zal op centraal niveau een sterkere sturing dienen plaats te vinden.

16

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit ir. J.J. de Graeff (voorzitter), mr.dr.s. L.C. Brinkman (plv. voorzitter), mw. M.C. Meindersma, prof.dr. W.A. Hafkamp, drs. T.J. Wams en prof.dr. W.C. Turkenburg. Deze werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat bestaande uit ir. J.J.H. Egberts (projectleider), J. Bruggeman, drs. D.H. van Dijk, drs. P.A. van Driel, mw. M.J.J. van der Laan en mw. mr. I.P. Sievers.

Jaarverslag 19

De Minister reageerde op dit advies in haar brief van 17 oktober 1997 aan de Tweede Kamer met betrekking tot de vaststelling van de VROM-begroting (Tweede Kamer, 1997-1998, 25 600 XI, nr. 14). De Minister kondigt onder meer aan dat het kabinet najaar 1997 in een brief aan de Tweede Kamer zal aangeven hoe ont koppeling voor de uitstoot van CO₂ te realiseren valt. In het NMP3 zal bijzondere aandacht besteed worden aan de dreigende herkoppeling na 2000 op het terrein van verkeer en vervoer. Ook zal in het NMP3 ingegaan worden op de andere vraagstukken die de Raad in zijn advies aansnijdt. Het NMP3 is niet - naar eerder voorzien werd - verschenen in november 1997, maar gepresenteerd op 5 februari 1998.

2.4 Scheiding wonen en zorg

Op 15 april 1997 vroeg Staatssecretaris Tommel van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de Raad om advies in het kader van het Stappenplan scheiden wonen/zorg, dat op 30 januari 1997 door de Tweede Kamer werd besproken in een algemeen overleg met de Staatssecretarissen van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van VROM. In het stappenplan wordt aangekondigd dat over de 'inhoud van het wonen' advies zal worden gevraagd aan de VROM-raad. Ook de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg is om advies gevraagd. De Staatssecretaris legt de VROM-raad de volgende vragen voor:

- in algemene zin: tot in welke verblijfssituatie kan de verantwoordelijkheid van de volkshuisvesting reiken?
- wat betekent het voorgaande voor de volkshuisvesting in termen van wet- en regelgeving?
- onder welke randvoorwaarden kunnen corporaties en niet-winstbeogende instellingen ook in de toekomst verantwoordelijk zijn voor het onroerend-goedbeheer?

Het was voor de Raad niet mogelijk om te voldoen aan het verzoek van de Staatssecretaris om voor 1 juli 1997 een afgewogen advies of een advies op hoofdlijnen uit te brengen. Daarom bracht de Raad op 2 oktober 1997 eerst een interim-advies uit, waarin hij een aantal mogelijke richtingen uitzet voor de oplossing van het beleidsvraagstuk, en waarin aangegeven wordt welke onderwerpen in de vervolperiode nadere aandacht behoeven. Begin 1998 zal de Raad in samenwerking met de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg een definitief advies uitbrengen.

Ouderen moeten de vrijheid hebben om zelfstandig te (blijven) wonen of te kiezen voor een andere woonvorm, los van de vraag in welke mate zij zorg behoeven. Om die keuze te kunnen maken, moeten er zowel door nieuwbouw als in de bestaande voorraad voldoende geschikte woningen en woonvormen beschikbaar zijn. Verder moet er een garantie zijn dat voldoende (thuis)zorg aangeboden wordt. Ook binnen verzorgings- en verpleegtehuizen zou sprake moeten zijn van een meervoudig zorgaanbod en keuzemogelijkheden ten aanzien van de kwaliteit van het verblijf.

1997

17

De discussie over het scheiden van wonen en zorg wordt primair bepaald door de gewenste veranderingen in de zorgsector. De discussie is weer actueel nu besloten is de financiering van verzorgingshuizen niet meer via een afzonderlijke wet (de Wet op de Bejaardenoorden) maar vanaf 2001 uit de middelen van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten te laten plaatsvinden. Daarnaast is besloten dat rond de zomer van 1998 politieke besluitvorming plaats zal vinden over de scheiding van de kosten van wonen en zorg in verzorgingstehuizen maar ook in bestaande AWBZ-gefinancierde instellingen, zoals verpleegtehuizen en bepaalde voorzieningen voor gehandicapten.

Juist de vrijheid van ouderen om keuzes te kunnen maken in de kwaliteit van de woning en het streven naar een meer gevarieerd aanbod van zorg, is voor de Raad een belangrijk argument om een functionele scheiding van wonen en zorg te onderschrijven. Bij zelfstandig wonen is die scheiding er al: het wonen staat los van de eventuele (thuis)zorg. De Raad vindt dat die scheiding ook gemaakt moet worden bij instellingen waar verblijf en zorg nu nog als één (standaard)pakket aangeboden worden. Indien bewoners van zo'n instelling meer woonkwaliteit wensen, dan zullen ze daarvoor natuurlijk extra moeten betalen, zonder dat dit gekort wordt op het aanbod aan zorg.

Ouderen die niet meer zelfstandig kunnen of willen wonen, maar (nog) niet naar een verpleegtehuis hoeven, moeten volgens de Raad ook de mogelijkheid hebben te kiezen voor andere woonvormen (bijvoorbeeld geclusterd wonen of aanleunwoningen) waar zorg en dienstverlening op maat gegarandeerd zijn. Die keuze kan een medische reden hebben, maar er kunnen ook sociale of culturele redenen zijn om in de nabijheid van andere ouderen te willen wonen (bijvoorbeeld vereenzaming).

Volgens de Raad is het niet mogelijk om de beleidsterreinen wonen en zorg scherp af te bakenen. De scheiding tussen wat wonen en wat zorg is, kan volgens de Raad het best tot uitdrukking komen via een contract. Als het contract de huur van een woonruimte betreft, zonder ontbindende voorwaarde ten aanzien van het verkrijgen van zorg, dan is de regelgeving vanuit de volkshuisvesting van toepassing. Omdat de grens tussen wonen en zorg niet scherp getrokken kan worden, dienen de overgangen tussen wat wonen en wat verblijven (in een instelling) is, zo weinig mogelijk strategisch gedrag op te roepen van zorgaanbieders, bewoners of woningexploitanten. Ook dit is volgens de Raad een argument om binnen verpleeg- en verzorgingstehuizen de kosten van huisvesting en zorg te scheiden.

De Raad ziet een belangrijke taak voor de woningcorporaties bij het aanbieden van woonruimte voor bewoners die zorg nodig hebben.

18

Het scheiden van de functies wonen en zorg mag niet tot gevolg hebben, dat het voor ouderen onduidelijk is aan welk loket ze met hun vraag naar woonruimte met zorg moeten aankloppen of dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd. Op het niveau van de cliënt moeten daarom de functies wonen en zorg op maat gekoppeld worden. Dit vergt een duidelijke regie. In het definitieve advies zal de Raad ingaan op de regie en sturing die een scheiding in financiering en verantwoordelijkheden van wonen en zorg met zich meebrengt.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestond uit mw. M.C. Meindersma (voorzitter), prof.dr.ir. J. van der Schaar en mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. De werkgroep werd bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat met drs. R.F. Smid (projectleider tot augustus 1997) en als leden ir. J.J.H. Egberts, mw. ir. M.H. van der Elst-Ran (projectleider vanaf augustus 1997), ir. A.J.F. de Vries en mw. A.C. van der Zwan-van der Kramer.

In het kader van de adviesvoorbereiding heeft de werkgroep samen met betrokkenen vanuit de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg op 30 juni 1997 een workshop georganiseerd met enkele deskundigen. Naast leden van de werkgroep en de projectgroep uit het secretariaat waren hier aanwezig: mw. F. Anker (Hulp voor Onbuisden, Amsterdam), hr. Van Harten (Nationale Woningraad), prof.dr. P. Hooimeijer (UU, Faculteit Sociale Geografie), drs. J.P.J. Singelenberg (Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting), J. Strik (Woonzorg Nederland), J. van Velzen (secretariaat Raad voor de Volksgezondheid en Zorg).

Adviezen in voorbereiding

In 1997 is begonnen met de voorbereiding van adviezen uit het werkprogramma 1998. De volgende adviezen zullen in 1998 worden uitgebracht.

Wonen met zorg (eindadvies)

Voor nadere informatie over de voorgeschiedenis zie de tekst in hoofdstuk 2 over het interim-advies Scheiding wonen en zorg.

Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief

Op 26 juni 1997 vroeg de Minister van VROM de Raad om advies over het eerste concept van het Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP), dat op 9 en 10 juni 1997 was aangenomen door de Ministers voor ruimtelijke ordening van de lidstaten en de Commissaris voor het regionaal en cohesiebeleid. De Minister stelde de Raad twee vragen:

1. in hoeverre dragen de beleidslijnen in het EROP bij aan een optimale ontwikkeling van Nederland in Europees perspectief, met name met betrekking tot:
  - de concurrentiepositie van de Nederlandse regio's en steden
  - het belang van Nederland als klein, dichtbevolkt land bij duurzame ontwikkeling en milieubeheer
  - de distributie- en transportbelangen van Nederland
  - de belangen van Nederland ten opzichte van de verdere ontwikkeling van de landbouw en de kwaliteit van de landelijke gebieden;
2. op welke wijze kan de ontwikkeling van een meer geïntegreerde gebiedsbenadering, vooral op transnationaal niveau, Nederlandse belangen dienen?

21

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit mw. M.M. van den Brink (voorzitter), mw. prof.dr.ir. I.S. Sariyildiz, mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit ir. A.J.F. de Vries (projectleider), drs. D.H. van Dijk, mw. M.J.J. van der Laan en mw. M.A.C.C. Oomen.

In het kader van de voorbereiding van dit advies hebben de werkgroep vanuit de Raad en de projectgroep vanuit het secretariaat op 12 november 1997 een gezamenlijke studiereis naar Brussel ondernomen voor een discussie met de heren F.W.C. Castricum (lid Europees Parlement voor de PvdA) en dr. D. Eisma (lid Europees Parlement voor D'66) en de heer Ph. Doucet (Europese Commissie, DG XVI, Regionaal Beleid en Cohesie). Voorts heeft het secretariaat op 19 november 1997 een rondetafelgesprek georganiseerd met externe deskundigen en de werkgroep, voorgezeten door de voorzitter van de Raad. De externe deskundigen waren: prof.dr. F.L. Bussink (Kolpron Consultants BV), prof.dr. A. Faludi (Amsterdam study centre for the Metropolitan Environment), dr. R.J.G.M. Florax (VU, Ruimtelijke Economie), dr. R.H.G. Jongman (LUW, Landgebruiksplanning), mr. R.J. van der Kluit (Unie van Waterschappen), Ch. de Lange (Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam), mw. drs. M. Langeveld-Hermesen (Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen), ir. P.H.R. Langeweg (ANWB), drs. J. Modder (Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting), ir. H. Pluckel (Vereniging van Nederlandse Gemeenten), mr. F.J.D. Wiegerink (Transport en Logistiek Nederland) en prof.dr.mr. J. Witsen (Programmacommissie NIROV-Europlan). Als waarnemer was aanwezig drs. D.J. Martin (Ministerie van VROM, Rijksplanologische Dienst).

Verkenningen

Het adviesthema Verkenningen maakt reeds deel uit van het werkprogramma 1997 van de Raad en zal tot in 1998 doorlopen. Op 27 juni 1997 vroeg de Minister van VROM de Raad om advies over de Discussienota 'Nederland 2030, verkenning ruimtelijke perspectieven' en over de Woonverkenningen 2030. De Raad neemt zich voor dit thema gefaseerd te behandelen in een deeladvies over verkenningen in het algemeen en een deeladvies over Woonverkenningen 2030.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit prof.dr.ir. J. van der Schaar (voorzitter), mr.drs. L.C. Brinkman, prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars, mw. ir. F.M.J. Houben en drs. T.J. Wams. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit ir. H. Kieft (projectleider), mw. J. Crince-van der Tol, ir. J.J.H. Egberts en mw. M.A.C.C. Oomen.

Sturing van het leefomgevingsbeleid

Op 27 juni 1997 vroeg de Minister van VROM de Raad om advies over de sturing van het leefomgevingsbeleid. In het kader van de voorbereiding van dit advies heeft het secretariaat op 18 november 1997 een rondetafelgesprek georganiseerd met externe deskundigen en de werkgroep, voorgezeten door de voorzitter van de Raad. Externe deskundigen waren: dr. V.J.J.M. Bekkers (KUB, Bestuurskunde), mr. J.H. van den Heuvel (VROM, Bestuurszaken), drs. A.J. van der Burg (VROM, Rijksplanologische Dienst), prof.dr. N.J.M. Nelissen (KUN, Bestuurskunde), drs. M.J. van Rijn (VROM, Directoraat-Generaal van de Volkshuisvesting), prof.mr. M. Scheltema (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid), prof.dr. E.R.M. Taverne (RUG, Instituut voor Kunst/Architectuurgeschiedenis).

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit prof.dr. W.G.J. Duyvendak (voorzitter), ir. J.J. de Graeff, mw. prof.mr. J. de Jong, mr. P.G.A. Noordanus en prof.dr. W.C. Turkenburg. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit mw. mr. I.P. Sievers (projectleider), J. Bruggeman, mw. J. Crince-van der Tol en mw. drs. M.P. Hoogbergen.

Ruimtelijk-economische structuurversterking

Het Nederlandse kabinet stelde zich in de zogeheten missiebrief van 17 september 1996 en de voortgangsrapportage daarvan van 16 september 1997 ten doel de ruimtelijk-economische structuur van Nederland te versterken. De Minister van VROM is voornemens hierover advies te vragen van de Raad. Dit onderwerp is vanwege het belang dat de Raad eraan hechtte, reeds aangekondigd in het werkprogramma van de Raad voor 1997. Vooruitlopend op de adviesaanvraag heeft de Raad in het najaar van 1997 de voorbereiding ter hand genomen.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit mr. P.G.A. Noordanus (voorzitter), drs. P.J.C.M. van den Berg, mr.drs. L.C. Brinkman, prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars, prof.dr. W.A. Hafkamp en mw. prof.dr.ir. I.S. Sariyildiz. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat, bestaande uit ir. A.J.F. de Vries (projectleider), drs. J.L. ten Broek, mw. J. Crince-van der Tol en drs. P.A. van Driel.

Derde Nationaal Milieubeleidsplan (vervolgadvies)

In het najaar van 1997 is de Raad, vooruitlopend op de adviesaanvraag van de Minister van VROM, begonnen met de adviesvoorbereiding. Voor toelichting zie hoofdstuk 2.

De werkgroep uit de Raad voor dit advies bestaat uit ir. J.J. de Graeff (voorzitter), mr.drs. L.C. Brinkman (plv. voorzitter), mw. mr. M. Daalmeijer, mw. M.C. Meindertsma, prof.dr. W.A. Hafkamp, drs. T.J. Wams en prof.dr. W.C. Turkenburg. Deze werkgroep wordt bijgestaan door een projectgroep uit het secretariaat bestaande uit ir. J.J.H. Egberts (projectleider), J. Bruggeman, drs. D.H. van Dijk, drs. P.A. van Driel, mw. M.J.J. van der Laan en mw. mr. I.P. Sievers.

Visie op de stad

In zijn advies van 5 juni 1997 over de Ontwerpnota Stedelijke Vernieuwing heeft de Raad reeds aangegeven zijn visie op de toekomst van de stad verder te willen uitwerken en zich daarbij ook internationaal te willen oriënteren.

A photograph of a blue ceiling with a grid pattern. Four wooden compasses are mounted on the ceiling, pointing in different directions. A colorful, beaded star-shaped object is also mounted on the ceiling. The text "Internationale activiteiten" is written in yellow, italicized font across the center of the image.

Internationale activiteiten

De Tweede Kamer heeft in de motie-Verbugt verzocht de samenwerking met buitenlandse adviesraden op het terrein van het milieubeleid, zoals die voor de stelselherziening bestond, voort te zetten. De Raad heeft deze samenwerking in 1997 vormgegeven door kennis en ervaringen uit te wisselen over de aanpak van milieuvraagstukken. Deze samenwerking is er zowel op gericht de advisering aan hun eigen nationale overheid te verbeteren als advisering aan de Europese Commissie tot stand te brengen. Vanuit het secretariaat van de VROM-raad is hiertoe één medewerker in het bijzonder belast met internationale activiteiten. Acht raden uit vijf landen hebben samen het initiatief genomen de samenwerking te laten ondersteunen vanuit een focal point, momenteel gehuisvest bij English Nature. De taak van dit focal point is om kennis te makelen. Daartoe is onder meer een zogenaamde website op Internet ingericht. Op het functioneren van het focal point wordt toegezien door een stuurgroep waarin namens de Nederlandse raden zitting heeft mw. M.M. van den Brink (VROM-raad).

25

De Europese natuur- en milieuraden komen jaarlijks in conferentie bijeen om de onderlinge samenwerking te versterken en een thema van gemeenschappelijk belang te bespreken. Op 24 en 25 oktober 1997 is de vijfde conferentie voor Europese natuur- en milieuraden gehouden met als onderwerp 'zelfregulering'. De conferentie is gezamenlijk georganiseerd door de Raad voor het Landelijk Gebied (RLG), de Raad voor het Milieu- en Natuuronderzoek (RMNO) en de VROM-raad. De conferentie is bijgewoond door 46 mensen van 19 raden in 13 landen: Frankrijk, België, Spanje, Wales, Duitsland, Ierland, Zweden, Hongarije, Oostenrijk, Nederland, Engeland, Schotland en Finland. Verder waren aanwezig één deelnemer uit Portugal en vier externe sprekers. Het programma was onderverdeeld in drie thema's: convenanten, samenwerking in landelijke gebieden en de rol van zelfregulering. Onderdeel van de conferentie was - in het kader van het thema samenwerking in het landelijk gebied - een excursie naar een veenweideproject in Waterland, Noord-Holland. Tijdens de conferentie zijn afspraken gemaakt over verdere samenwerking. Tevens is besloten een gemeenschappelijke verklaring op te stellen en een overleg te organiseren met DGXI (Milieuzaken, Nucleaire Veiligheid en Civiele Bescherming) van de Europese Commissie. Het verslag van de conferentie zal in 1998 afgerond worden. De uitkomsten van de conferentie zullen onder meer gebruikt worden bij het advies van de VROM-raad over sturing van het omgevingsbeleid dat in de loop van 1998 zal worden uitgebracht.

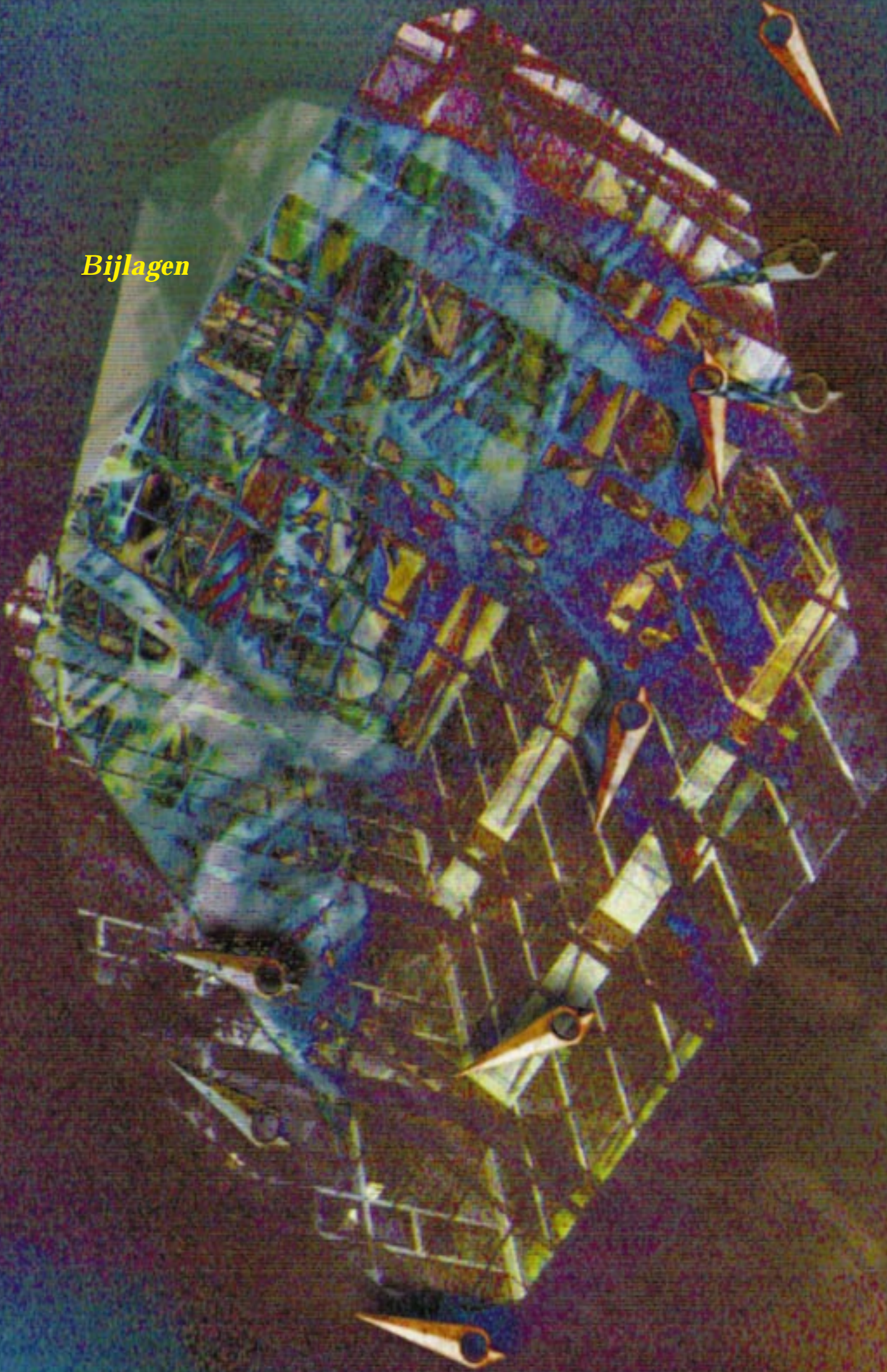
Het thema voor de zesde conferentie voor Europese natuur- en milieuraden is 'beleidsintegratie' (met inbegrip van implementatie en handhaving). De conferentie zal gehouden worden in Helsinki op 25 en 26 september 1998.

Het secretariaat van de VROM-raad heeft in 1997 een inventarisatie uitgevoerd onder Europese milieu- en natuurraden. In 1998 zullen de uitkomsten hiervan bekend worden. Hieruit zal onder meer een overzicht voortvloeien van recente en te verwachten adviezen. Dit overzicht zal de VROM-raad in staat stellen specifieke expertise bij collega-raden vast te stellen en daarvan gebruik te maken bij het opstellen van zijn eigen adviezen.

In 1997 is eveneens een verkenning uitgevoerd van samenwerking tussen adviesraden die actief zijn op de terreinen volkshuisvesting en ruimtelijke ordening. De VROM-raad gaat een netwerk opbouwen met deze adviesraden, onder meer door te participeren in bestaande samenwerkingsvormen.

Bijlagen

1 Samenstelling Raad en secretariaat

Samenstelling van de Raad

dr.ir. Th. Quené,

voorzitter

mw. M.M. van den Brink,

burgemeester Gemeente Uitgeest, lid van het Comité van de Regio's in Europa

mr.drs. L.C. Brinkman,

voorzitter Algemeen Verbond Bouwbedrijf (AVBB)

mw. mr. M. Daalmeijer,

plv. Officier van Justitie voor milieu- en fraudezaken

prof.dr. W.G.J. Duyvendak,

bijzonder hoogleraar Wetenschappelijke grondslagen van het Opbouwwerk, Erasmus Universiteit Rotterdam

prof.dr. R. van Engelsdorp Gastelaars,

hoogleraar Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam

ir. J.J. de Graeff,

dijkgraaf Hoogheemraadschap van Schieland

prof.dr. W.A. Hafkamp,

hoogleraar Milieukunde, Erasmus Universiteit Rotterdam

mw. ir. F.M.J. Houben,

directeur Mecanoo Architecten

mw. prof.mr. J. de Jong,

hoogleraar Onroerend-goedrecht, Technische Universiteit Delft

mw. M.C. Meindersma,

voorm. wethouder volkshuisvesting Gemeente Zwolle

mr. P.G.A. Noordanus,

wethouder ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing en volkshuisvesting, Gemeente Den Haag

mw. prof.dr.ir. I.S. Sariyildiz,

hoogleraar Technisch ontwerp en informatica, Technische Universiteit Delft

prof.dr.ir. J. van der Schaar,

buitengewoon hoogleraar Volkshuisvesting, Universiteit van Amsterdam

prof.dr. W.C. Turkenburg,

hoogleraar Natuurwetenschap en Samenleving, Universiteit Utrecht

drs. T.J. Wams,

algemeen directeur Milieudefensie

mw. mr. L.M. Wolfs-Kokkeler,

algemeen directeur Ballast Nedam Projectontwikkeling

Waarnemers

drs. P.J.C.M. van den Berg,

onderdirecteur Centraal Planbureau

prof.ir. N.D. van Egmond,

directeur Milieu Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

drs. Th.H. Roes,

adjunct-directeur Sociaal en Cultureel Planbureau

Medewerkers secretariaat (per 31 december 1997)

drs. W.A. Haeser,

algemeen secretaris

mw. T.H. van Asperen-Vogelenzang,

secretaresse

mw. A.M.H. Bruines,

secretaresse

W. van Tuijl,

administratief medewerker

mw. A.C. van der Zwan-van der Kramer,

secretaresse

mw. drs. K.I. Beilschmidt,

tijdelijk beleidsmedewerker

drs. J.L. ten Broek,

senior beleidsmedewerker

J. Bruggeman,

procesmanager

mw. J. Crince-van der Tol,

projectassistente

drs. D.H. van Dijk,

senior beleidsmedewerker

drs. P.A. van Driel,

senior beleidsmedewerker

ir. J.J.H. Egberts,

senior beleidsmedewerker

mw. ir. M.H. van der Elst-Ran,

senior beleidsmedewerker

drs. R.C.H. Flipphi,

senior beleidsmedewerker

mw. drs. M.P. Hoogbergen,

junior beleidsmedewerker

ir. H. Kieft,

procesmanager

mw. M.J.J. van der Laan,

projectassistente

mw. M.A.C.C. Oomen-Baken,

senior beleidsmedewerker

mw. G.J. Reeves-Tuitert,

bureaumanager

A.J.D. van Rooijen,

medewerker automatisering en informatievoorziening

mw. mr. I.P. Sievers,

senior beleidsmedewerker

ir. A.J.F. de Vries,

plv. algemeen secretaris/procesmanager

In de loop van 1997 hebben het secretariaat verlaten:

dr. J.J.M. Hemel, senior beleidsmedewerker

mw. A.A. van Hoeven, secretaresse

drs. R.F. Smid, senior beleidsmedewerker

2 Installatierede van de Minister

Speech Minister De Boer ter gelegenheid van de installatie van de VROM-raad op 12 mei 1997

'Goede raad is duur...' luidt het spreekwoord. Ik zou daar vandaag van willen maken: goede raad is onbetaalbaar. De waarde van goede adviezen immers is niet te onderschatten. De staatssecretaris en ik maakten dan ook dankbaar en veelvuldig gebruik van de adviesorganen die ons ter beschikking stonden. Dat waren ondermeer de Raad voor de Volkshuisvesting, de Raad voor de Ruimtelijke Ordening en de Raad voor het Milieubeheer. Ik noem juist deze drie raden, omdat dit de raden zijn die inmiddels zijn opgeheven. De VROM-raad komt daarvoor in de plaats.

De instelling van de VROM-raad heb ik niet zelf verzonnen. Het kabinet heeft vastgesteld dat er behoefte bestaat aan een beperkt aantal strategische adviescolleges, dat in staat is te adviseren over de hoofdlijnen van het rijksbeleid. Het kabinet beoogde daarmee een verbetering aan te brengen in het adviesstelsel, in de zin dat versoering zou plaatsvinden van het aantal adviescolleges, en dat adviezen sneller en efficiënter tot stand konden komen.

Wat VROM betreft hebben we gekozen voor één raad voor de advisering op het brede terrein van de volkshuisvesting, de ruimtelijke ordening en het milieubeheer, en de andere onderdelen van het rijksbeleid die daarmee verband houden. Deze Raad, de VROM-raad, zal adviseren over de gemeenschappelijke kern van de vier beleidsterreinen van VROM. Deze kern vat ik samen als: de duurzame kwaliteit van de leefomgeving. De VROM-raad krijgt daarbij de taak om adviezen op te stellen, vanuit een integrale benadering van de vraagstukken.

Ik vind het integrale aspect van de advisering absoluut een meerwaarde van deze nieuwe VROM-raad. De vorming van één VROM-raad, als opvolger van de drie sectorale raden, acht ik dan ook een heel goede ontwikkeling, die ik van harte toejuich. Het is ook een ontwikkeling die goed aansluit bij de integratie-slag die binnen de VROM-beleidsterreinen wordt gemaakt. Vanuit het besef dat de vier sectoren binnen VROM - milieu, ruimte, wonen en rijkshuisvesting - onderlinge raakvlakken en wederzijdse betekenissen hebben, wordt de samenhang tussen deze terreinen bewust meer benadrukt. Deze samenhang komt ook steeds meer tot uitdrukking in de VROM-producten. De nota Milieu en Ruimte en de nota Milieu en Economie die in voorbereiding zijn, zijn hiervan goede voorbeelden.

Bij het afscheid van de Raad voor het Milieubeheer heb ik met het oog op deze integratie-doelstelling een vergelijking getrokken met een spoorweg-emplacement. Ik heb toen gezegd: we gaan in dit Ministerie wissels aanleggen tussen vier spoorlijnen. Er zijn straks niet langer vier aparte sporen binnen VROM: milieu, ruimte, wonen en rijkshuisvesting. In plaats daarvan ontwerpen we nu een rangeerterrein, waardoor vanaf verschillende sporen kan worden gekoerst naar een samenhangend beleid, gericht op een kwalitatief hoogwaardige en duurzame leefomgeving. U bent dat rangeerterrein!

Één VROM-raad dus die over de gehele breedte van het leefomgevingsbeleid kan adviseren. Deze integratie in de advisering wordt mede door uw samenstelling gewaarborgd. U vertegenwoordigt diverse disciplines, waarin u vanuit verschillende achtergronden werkzaam bent. Zowel de wetenschappelijke wereld als de bouw alsook de bestuurspraktijk zijn in uw Raad vertegenwoordigd.

Gaandeweg het sollicitatie-proces is mij gebleken dat ik de voorzitter met een erg lastige taak had belast: enerzijds de vereiste van materiedeskundigheid, verdeeld over zekere disciplines. Anderzijds de vereiste om, gegeven die disciplines, een fifty-fifty man/vrouw verhouding en representatie van niet autochtone Nederlanders te bereiken. Die combinatie van vereisten bleek uiteindelijk niet voor 100% haalbaar, tenzij wij bereid waren concessies te doen aan de samenstelling naar disciplines van de leden. Noch de voorzitter noch de staatssecretaris en ik waren bereid tot deze concessie. De specifieke materie-deskundigheid van de leden heeft steeds voorop gestaan. Deze prioriteit noodzaakte ons om een stap terug te doen in onze ambitie van de gelijke man/vrouw verhouding. Het toont maar weer eens aan hoe moeilijk het is om capabele vrouwen te vinden voor dit type functies. De vrouwen die daarvoor in aanmerking komen combineren vaak al diverse functies en taken. Voor enkele kandidates was dat een reden om uiteindelijk alsnog te bedanken. Jammer, maar gelukkig zonder gevolgen voor de deskundigheid van de Raad. Zoals u allen waarschijnlijk weet, is ook de politieke afspiegeling een punt van zorg geweest. Ik ben ervan overtuigd dat deze Raad op basis van haar deskundigheid vanuit een brede maatschappelijke visie zal functioneren.

In de toelichting op de Wet op de VROM-raad is een aantal velden genoemd van mogelijke toekomstige adviesonderwerpen. Als eerste veld noem ik het fysieke milieu, de omgeving waarin de maatschappelijke activiteiten zich afspelen. Daarbij gaat het om kwaliteit, kwantiteit en ordening. Ook gaat het om het zoeken naar de variabelen die cruciaal zijn voor het bereiken van een samenleving die duurzaam met haar hulpbronnen wil omgaan. Daarbij kunt u denken aan energie, biodiversiteit en ruimte.

Een tweede veld dat zich leent voor advisering betreft de sociaal-culturele veranderingenprocessen, en de internationale ontwikkelingen die van invloed zijn op de hoofdterreinen van het VROM-beleid. Ik doel dan onder andere op duurzame consumptie, demografie, levensstijlen en de beleving van kwaliteit. Internationaal gezien gaat het om onderwerpen als de integratie binnen de Europese Unie en tussen de Europese Unie en Midden- en Oost-Europa, de globalisering en de Noord-Zuidverhouding.

Het derde veld betreft de relatie economie-ecologie. Deze komt expliciet aan de orde in de nota Milieu en Economie. Los daarvan raken vele onderwerpen in het milieubeleid aan deze relatie. Het oorspronkelijke adviesvoornemen dat ik had voor de nota Milieu en Economie heb ik inmiddels geïntegreerd in het adviesverzoek over het NMP3, dat onlangs aan de Raad gezonden is.

Het vierde veld ten slotte betreft de instrumenten en de concepten die de overheid ter beschikking staan, of zouden moeten staan om het VROM-beleid tot uitvoering te brengen. Het gaat daarbij onder andere om de mate van sturing, optimalisering en samenhang, het draagvlak, convenanten en de juridische instrumenten, vormgevingsconcepten en de planning van grote projecten.

De zorg voor een duurzame kwaliteit van de leefomgeving raakt niet uitsluitend het VROM-beleid maar ook andere delen van het rijksbeleid. De VROM-raad heeft daarom tevens tot taak om over die andere delen te adviseren, voorzover deze relevant zijn voor de hoofdlijnen van de VROM-terreinen. Het is mede daarom ook uitdrukkelijk de bedoeling dat de VROM-raad samenwerkt met ander adviescolleges, daar waar dit wenselijk en nuttig is. Dit zal zeker gelden voor de Algemene Energieraad, de Raad voor het Landelijk Gebied en de Raad voor Verkeer en Waterstaat. De doelstelling van integrale adviezen betreft dus ook de inter-departementale integratie van adviezen, en adviesverzoeken.

Al met al ligt er een mooie taak voor de VROM-raad. U weet zich bij deze ondersteund door een goed toegerust secretariaat. Een secretariaat dat de kunst verstaat, zo heb ik mij laten vertellen, om al voorbereidingen voor adviezen te treffen nog voordat de staatssecretaris of ik officieel adviesverzoeken hebben uitgebracht. Ik denk dat dit anticiperend vermogen, tezamen met een grote inhoudelijke deskundigheid, belangrijke elementen zijn in de ondersteuning voor de VROM-raad. Daarbij is ook van belang dat een goede en prettige samenwerking ontstaat met de ambtenaren van het ministerie. De goede contacten tussen de Raad en het secretariaat enerzijds en het ministerie anderzijds, zijn onontbeerlijk. Tegelijkertijd moet de VROM-raad kunnen functioneren als onafhankelijk adviesorgaan. Deze combinatie, enerzijds onafhankelijkheid van, anderzijds samenwerking met het ministerie, zal best nog wel eens lastig zijn. Voorop moet staan dat goede en prikkelende adviezen worden gegenereerd. Dat vereist dat het beleidsvormingsproces en het adviesproces zich niet te veel vermengen.

Het zal even zoeken zijn voordat wij tezamen een goede werkwijze hebben gevonden, die we vervolgens kunnen vasthouden. Wij moeten hierbij de hand in eigen boezem steken: er valt van onze kant nog wel wat te verbeteren. Verleden jaar hebben de Staatssecretaris en ik bijvoorbeeld vijf adviesvoornemens aan u gemeld. Inmiddels is daar alweer een aantal mutaties op aangebracht. In het adviesverzoek over het NMP3 heb ik het adviesvoornemen over de nota Milieu en Economie geïntegreerd. Er zijn drie thema's (Wonen en Zorg, Grondexploitatie en Belstato) aan het lijstje toegevoegd. De tijd tussen het uitbrengen van een adviesverzoek en de verwachte datum van het afkomen van het advies blijkt in de praktijk erg kort te zijn.

Hoewel dit jaar is te beschouwen als een overgangsjaar, zijn wij ons er ook van bewust dat we het u niet gemakkelijk maken met deze werkwijze. Een hoogwaardige advisering vereist nu eenmaal een zorgvuldige procedure, waarin de Raad meer tijd krijgt voor het opstellen van de adviezen. Ik besef dat wij te zeer een beroep doen op uw anticiperend vermogen, dat ik zojuist bejubelde. Het is ons uitdrukkelijk voornemen om op dit punt grotere alertheid te betrachten, en verbetering aan te brengen.

Ik heb enkele elementen genoemd die naar mijn idee belangrijk zijn voor optimale advisering. De integraliteit van de adviezen, zowel vanuit VROM-perspectief als ook in interdepartementaal opzicht. Het waarborgen van uw onafhankelijkheid, en daarmee de scheiding van het adviesproces van het beleidsproces. Daarnaast de optimale benutting van uw brede kennis en werkervaringen. Tot slot het anticiperend vermogen van de Raad en het secretariaat, en de duidelijkheid en tijdigheid van onze kant over onze adviesvoornemens. Ik heb er alle vertrouwen in dat alle factoren in beginsel aanwezig zijn om tot hoogwaardige adviezen te kunnen komen. Ik zeg dat, gelet uw samenstelling, gelet uw voorzitter, gelet op de twee adviseurs die aan de Raad zijn verbonden, en last but not least, gelet op het secretariaat dat u ten dienste staat. Ik wens u daarbij veel inspiratie, veel succes en vooral veel wijsheid toe.

Tot slot wil ik u uw officiële aanstellingsbrief overhandigen, waarin tevens een afschrift van het benoemingsbesluit is bijgevoegd.

3 Antwoord van de voorzitter van de VROM-raad

Toespraak ter gelegenheid van de installatie van de VROM-raad op 12 mei 1997, uitgesproken door de voorzitter dr.ir. Th. Quené
Antwoord op de installatie door de Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van de VROM-raad op 12 mei 1997.

Per 1 januari 1997 heeft de herziening van het adviesstelsel van de rijksoverheid haar beslag gekregen. Dit betekent dat alle bestaande adviescolleges behalve de SER en de WRR werden opgeheven of van hun huidige adviestaak werden ontheven. In plaats hiervan werd een beperkt aantal nieuwe adviescolleges gevormd: departementaal waar dat kan, en toegespitst naar binnende departementale kerntaken waar dat nodig is. Leidende motieven achter de hele operatie waren een serieuze versobering van het adviesstelsel en de scheiding van advies en overleg. Vooral het laatste motief - scheiding van advies en overleg - heeft aanleiding gegeven tot veel discussie, waarin ik mij in een vorige capaciteit niet onbetuigd heb gelaten. Zwaartepunt in die discussie was de vraag, in hoeverre een rigoureuze scheiding tussen ongebonden advies en belangenbehartiging al dan niet afbreuk zou doen aan de hechtheid van onze civil society. Gelegenheden als deze - aan het begin van een nieuwe rit - zijn natuurlijk vooral bedoeld als bijdrage aan conversatie en niet aan confrontatie. Laat ik daarom vaststellen, dat nu het Nederlandse poldermodel plots alom en niet het minst in het buitenland jaloers geprezen wordt, iederéén die betekenis van onze civil society met hoofdletters schrijft. De discussie van weleer, zo stel ik met enige ironie vast, ging dus alléén even over de beste manier om die te dienen.¹⁾ Hoe het ook zij, door de jaren heen ben ik voor de civil society blijven opkomen en ik zal dat ook in de toekomst doen, nu weer opnieuw gesteund door de fraaie, inaugurele oratie van een van onze jongste raadsleden.²⁾

Voor het departement van VROM betekende de hele operatie allereerst de opheffing van drie gezaghebbende raden. Ik zeg het woord gezaghebbend niet op grond van reputatie alleen, maar ook op grond van de eigen korte ervaring met de nieuwe Raad. Reeds een aantal keren is in onze discussie met vrucht teruggegrepen op recente adviezen van deze raden. Wij prijzen ons ook gelukkig, dat uit ieder van de drie vorige raden leden zijn overgekomen naar de nieuwe Raad, waardoor essentiële expertise bewaard blijft. Ik vind het verheugend, dat voorzitters van de 'oude' raden hier ook vanmiddag aanwezig willen zijn.

De nieuwe Raad voor de volkshuisvesting, de ruimtelijke ordening en het milieubeheer - bij afkorting met een stripboeknaam de VROM-raad - is, zoals al aangeduid, een deskundigenraad. Bij de keuze van de leden is naar mijn oordeel terecht gekozen voor een onverbloemde onderstreping van de vereiste materiedeskundigheid en is niet uitgeweken naar louter algemene maatschappelijke kennis en ervaring, die niet in zulke deskundigheid geworteld is. Overleg, draagvlak en legitimatie zijn toch immers wel nodig, maar termen uit de andere wereld? Omdat u mij, mevrouw de Minister, zo nauw hebt willen betrekken bij de samenstelling van de nieuwe Raad - waarvoor ik u dankbaar ben - hoop ik dat u mij toestaat nog twee algemene opmerkingen over het proces van vorming van de Raad te maken:

- *van de gevraagde mannen heeft niemand, van de gevraagde vrouwen hebben er twee bedankt; dit is voor de man-vrouw verhouding van betekenis gebleken;*

¹⁾ Met raad voor de toekomst. Den Haag 1997. Zie ook de toespraken van Kohnstamm en Kuypers, gehouden tijdens de bijeenkomst met de gelijknamige naam, Den Haag 14 april 1997.

²⁾ Dr. W.G.J. Duyvendak, Het belang van derden. Rede Erasmus Universiteit. Den Haag 1997.

- *voor het eerst in mijn Haagse leven ben ik geconfronteerd met het verschijnsel, dat bij een gelegenheid als deze niet als het ware ‘vanzelf’, door inzet op deskundigheid, een politiek voldoende geschakeerd palet ontstond. De gestage daling van het ledental van de politieke partijen die volgens velen de recrutering in het openbaar bestuur zou gaan bemoeilijken, deed zich dus in deze periferie van de politiek nu onmiskenbaar voelen.*

Ondanks deze twee observaties meen ik - daarover geen misverstand - dat een gezelschap is gevormd waarin zowel het intellect als de praktijk, de publieke en private oriëntatie en de lokale, nationale en Europese ervaring aanwezig zijn; een gezelschap dat met vertrouwen zijn veeleisende opdracht tegemoet kan treden. Een competent en enthousiast secretariaat staat de Raad ten dienste.

De taak van de nieuwe Raad is de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over hoofdlijnen van het beleid inzake de duurzame kwaliteit van de leefomgeving en over andere onderdelen van het rijksbeleid, die relevant zijn voor de hoofdlijnen van het beleid op het gebied van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer (art.2 van de Wet op de VROM-raad). ‘Hoofdlijnen van het beleid inzake de duurzame kwaliteit van de leefomgeving.’ In de eerste nog informele gesprekken in de Raad hebben we die woorden vooropgesteld om onszelf terstond te dwingen tot een niet verkokerde benadering van strategische vragen omtrent hoofdlijnen van beleid. Al spoedig hebben we daarbij onderkend, dat ‘duurzame kwaliteit van de leefomgeving’ nog heel wat nadere interpretatie vraagt. Zo lijkt het raadzaam voor het praktische beleid een helder onderscheid te maken tussen behoud van internationale hulpbronnen en bevorderen van regionale of lokale leefomgevingskwaliteit. Dan ook blijkt, dat doelstellingen op het ene terrein niet noodzakelijkerwijze in het verlengde liggen van die op het andere terrein en dat keuzen dan nodig zijn. In de leefomgevingskwaliteit kunnen we voorts inmiddels vaak wel terugvallen op kwantitatieve en technische milieunormen - hoewel ook die in de tijd verschuiven - maar zijn normen voor ruimtelijke kwaliteit nauwelijks voorhanden. Of moet ik zeggen: wel bekend, wel verbeeldbaar, maar moeilijk benoembaar. Kortom, ‘duurzame kwaliteit van de leefomgeving’ vraagt nog wel de nodige reflectie. Ik zeg dit niet om ons een theoretisch semantisch uitstapje te bezorgen, maar omdat we vermoeden dat verheldering hier ook voor het beleid van belang kan zijn. In dit verband verwijs ik bv. naar de kabinetsmissie die wordt aangeduid met ‘ontkoppeling’: de bevordering van macro-economische groei en tegelijkertijd van een afnemende milieudruk, niet alleen per eenheid BNP, maar ook absoluut. Is die ont koppeling nu een reëel beleidsdoel of niet? Op algemeen niveau kan men daar heel lang over blijven praten. En elkaar verketteren. Tegelijkertijd is door de werkgroep die het tweede Nationaal Milieubeleidsplan evalueert empirisch vastgesteld, dat bij voortgaande economische groei belangrijke milieudoelstellingen wèl zijn gehaald, maar andere essentiële, niet.³⁾ In het bijzonder die voor klimaat en verzuring niet. Daarnaast zal economische groei ontegen-

³⁾ Ir. J.J. de Graeff (rapporteur), Eindrapportage van de werkgroep evaluatie NMP-2. Den Haag 1997. Wim Turkenburg, De ernst van het broeikasprobleem, in: Henk Tennekes, Elly Cassee en Els Nijssen (red.), Radar 96; stand van zaken in de wetenschap. Bloemendaal 1995. Wim Turkenburg, Sustainable development, climate change and carbon dioxide removal (in print).

zeggelijk een verdergaand beroep doen op de beschikbare ruimte, waardoor naast milieudoelstellingen (stilte, duisternis) ook natuur- en landschapswaarden onder toenemende druk komen te staan. Of is dat alleen kwantitatieve druk en door begaafd ontwerpwerk zelfs ten goede te keren? In onze discussies is dus onderkend, dat termen als 'ontkoppeling' en 'factor 4' natuurlijk een niet te onderschatten positief getoonzette werfkracht hebben en daarom in de politiek mogelijk ook niet kunnen worden gemist. Voor het concrete beleid is het waarschijnlijk echter beter de zaken scherper bij de naam te noemen: hoe is bij een specifiek gedefinieerd milieuprobleem ontkoppeling te bereiken, welke branches zijn daarbij betrokken, welke consumptievormen zijn daarbij in het geding en is de specifieke milieudoelstelling sneller en beter bij deze branche of elders te bereiken. Sta bij zo'n concrete aanpak open voor voorbeeldwerking, schaalsprong en experiment, bv. bij alternatieve verkeersafwikkeling, transportsysteem of woningbouw geschikt voor telewerken. Zo scheidt, zoals zo vaak, een goede analyse beleidsruimte.

Een tweede discussie in statu nascendi, die ik wil vermelden, is die rond de toekomstige kaart van Nederland. Een vraag voor ons was hier, in hoeverre de vele zogenoemde ICES-miljarden die gemoeid zijn met de versterking van onze economische structuur en veelal infrastructuurprojecten betreffen, sporen met een voor ogen staand ruimtelijk structuurbeeld voor Nederland. Sedert de tweede helft van de jaren zestig is niet meer zo driftig gediscussieerd over de ruimtelijke toekomst van ons land als nu. Nooit was de economische groei zo sterk als toen, nooit is naar verhouding zoveel van die groei geïnvesteerd in de ruimtelijke structuur van ons land. Nu, na 25 jaar, staat ons land er economisch weer heel goed voor en weer zien we - gelukkig - in het regeringsbeleid de aandacht voor de nieuwe kaart van Nederland een centraal onderwerp worden. Alleen de draad tussen droom en daad is nu langer dan toen. En nu is de focus in de politieke besluitvorming niet verstedelijkingspatroon en stad, doch infrastructuur. Die verschuiving is begrijpelijk, want de moderne samenleving bestaat economisch gezien bij de gratie van mobiliteit en communicatie. Toch is zij ook een gevoelige. Want de culturele waarde van onze geografische verschijningsvorm ligt meer in de identiteit van onze steden en landschappen dan in het net van spoor- en snelwegen en de bereikbaarheid van onze mainports. Krijgt die culturele dimensie voldoende gewicht?⁴⁾ Nog verder reikend dringt zich de vraag op, welke plaats De Nieuwe Kaart van Nederland, Het Metropolitan Debat en de Verkenningen 2030 in het beleidsproces zullen krijgen.⁵⁾ Zij alle tonen een vakwereld die zeer bewogen weliswaar het planologische gevechtsterrein - de term is van Hofland - in kaart brengt, maar moeilijk tot bestuurlijk houdbare keuzen komt. Aan verwijten of laetdunkendheid hebben we hier weinig; opnieuw is voor alles analyse, nu van de sturingsmogelijkheden, geboden.⁶⁾ Het beleid is meer marktgericht maar tegelijkertijd ook meer milieu-georiënteerd; door de marktgerichtheid neemt de stuurbaarheid af, door de milieugerichtheid neemt de behoefte aan stuurbaarheid toe. Individualisering, emancipatie en inkomensstijging dringen in de richting van toenevende keuzeruimte bij de beantwoording van de woningvraag, maar mogelijk ook tot

⁴⁾ Margaretha de Boer, Ter wille van stad en land, Burgerzaalzing Rotterdam. Rotterdam 1996.

⁵⁾ Nederland 2030 - Eindspel. Verkenning Ruimtelijke Perspectieven. Den Haag 1997. Ruimte als voorraad. Vijf essays. Den Haag 1996. De Nieuwe Kaart van Nederland. De stellingname; ontwerpers betrekken stellingen. Z.pl. 1997.

⁶⁾ Mr. L.M. Wolfs-Kokkeler, notitie voor deze toespraak.

grotere sociale tegenstellingen binnen de stad en een verdringing van de lagere-inkomensgroepen naar de stedelijke rand, bewegingen die op onderdelen en voor bepaalde doelgroepen tegendruk van de overheid kunnen vergen.⁷⁾ Wie maakt hier keuzen? De profes-sie? Of wordt zij dan overvraagd? Bestuurlijke keuzen maken en daarvoor een draagvlak scheppen: is dat niet de klassieke opgave van de politiek?

Ten slotte nog enkele woorden over onze werkwijze. Enkele elementen heb ik inmiddels al aangeduid: we streven naar sector-overstijgende, niet verkokerde adviezen. Daarbij denken we niet alleen aan de kokers van het VROM-departement, maar ook aan goede samenwerking met onder andere de raden van LNV en V en W. We verheugen ons erover, dat de voorzitters en algemeen secretarissen van die raden vandaag aanwezig zijn. Evenzeer geldt dat de directeuren van de planbureaus CPB, SCP en RIVM, die onze werkzaamheden via waarnemers willen ondersteunen. De nadruk van ons werk willen we leggen bij gedegen schriftelijke adviezen van strategische aard voor de middellange termijn, aan het begin van de beleidscyclus. Zo heeft de wetgever het trouwens ook gewild en ons voorgeschreven. Deze opstelling vergt niet alleen veel van ons, maar naar mijn overtuiging op korte termijn minstens zoveel van de politieke en ambtelijke top van het departement. Daar zal immers gebroken moeten worden met de bestaande tradities en een echt volwaardig adviesprogramma van een nieuw type moeten worden ontwikkeld. Dat vergt een strategische actie op zich. Alleen dan kan zich ook een praktijk ontwikkelen, waarin we elkaar, ook in de termijnen, echt serieus nemen: de nu gehanteerde perioden van weken in plaats van kwartalen is natuurlijk hoogstens in een overgangspe-riode en met grote welwillendheid begrijpbaar. Een nieuwe, alerte houding van het departement zal ook nodig zijn als het ons inderdaad zou lukken sector-overstijgende integrale adviezen te publiceren. Terecht immers heeft het SCP u en ons ervoor gewaar-schuwd, dat hoe integraler een advies is, des te geringer de kans dat zo'n advies zonder meer wordt opgepakt, laat staan opgevolgd. Want wie neemt dan de ministeriële verant-woordelijkheid en wie weet die dan te effectueren? Behalve tot adviezen van het vorenge-noemde type willen we ook graag komen tot minder conventionele vormen van commu-nicatie. Zo zouden we het op prijs stellen van tijd tot tijd ook eens te brainstormen met de bewindslieden en hun directe medewerkers. Ik hoop dat dit zich verdraagt met de uit-spraak van de Minister over de scheiding van het advies- en het beleidsproces. Voor een tekening van die kant van ons werk citeer ik tenslotte één van onze raadsleden letterlijk⁸⁾: 'De VROM-raad probeert echt anders te werken, door middel van lezingen/werkbezoeken/case studies - in plaats van dikke rapporten, stapels papieren. Doel is te komen tot inhoudelijke en procesmatige, praktische en bondige adviezen in de vorm van gesprekken en notities. Daarbij wordt gebruik gemaakt van informele, sfeervolle, onconventionele en inspirerende bijeenkomsten'. Mevrouw de Minister, meneer de Staatssecretaris, we dan-ken u voor deze sfeervolle installatie en we zullen ons best doen.

⁷⁾ Prof. dr. ir. J. van der Schaar, notitie Woonverkenningen voor VROM-raad.

⁸⁾ Ir. F.M.J. Houben, notitie voor deze toespraak.